

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

**КЗ «Знам'янська спеціальна школа
Кіровоградської обласної ради»**

Інструкція з охорони праці N 393 - ОП

**робітника зайнятого ремонтом та обслуговуванням водопровідних та
каналізаційних систем (слюсаря-сантехніка) закладу
(із змінами)**

**ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
КІРОВОГРАДСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ**

**КЗ «Знам'янська спеціальна школа
Кіровоградської обласної ради»**

Затверджено
Наказ директора КЗ «Знам'янська
спеціальна школа КОР»
29.12.2022 р. № 112

Інструкція з охорони праці N 393 ОП

робітника зайнятого ремонтом та обслуговуванням водопровідних
та каналізаційних систем (слюсаря-сантехніка) закладу
(із змінами)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Інструкція з охорони праці для робітника зайнятого ремонтом та обслуговуванням водопровідних та каналізаційних систем (далі - слюсаря-сантехніка) закладу є інструкцією, яка встановлює вимоги безпеки під час утримання внутрішньобудинкових сантехнічних систем закладу. До підконтрольних сантехнічних систем належать: системи опалення, холодного та гарячого водопостачання, водовідведення і зливної каналізації. До сантехнічних систем належать також вентиляційні системи.

1.2. Інструкцію розроблено на основі

Положення про розробку інструкцій з охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 № 9;

Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженого наказом Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15;

Правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями, затверджених наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 19.12.2013 № 966;

Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій, затверджених наказом Держжитлокомунгоспу від 17.05.2005 № 76;

Правил користування приміщеннями житлових будинків і гуртожитків, затверджених постановою КМУ від 08.10.1992 № 572.

1.3. Утримання сантехнічних систем здійснюють шляхом їх експлуатаційного та ремонтного обслуговування, у т. ч.:

- 1.3.1 усунення несправностей, які вимагають негайного вжиття заходів;
- 1.3.2 налагодження і регулювання обладнання сантехнічних систем;
- 1.3.3 усунення нещільності трубопровідної арматури сантехнічних систем (трубопровідних засувок, муфт, вентилів, кранів тощо) шляхом заміни дефектної арматури на справну;
- 1.3.4 затягування фланцевих, сальникових та інших з'єднань;
- 1.3.5 змащення (фарбування) трубопроводів та арматури;
- 1.3.6 ущільнення трубопроводів на місцях введення у будинки (герметизація введень).

1.4. Обслуговування проводять відповідно до річного (квартального) плану-графіка або графіка планово-попереджувального ремонту, затвердженого директором закладу. Якщо потрібно замінити ділянки трубопроводів опалення (водопроводу) довжиною понад 6% (7%) від загальної їхньої довжини та здійснити теплоізоляцію ділянки трубопроводів довжиною понад 10% від загальної їхньої довжини, то сантехнічна система підлягає капітальному ремонту. Капітальний ремонт сантехнічних систем, перевірку контрольно-вимірювальних приладів виконують спеціалізовані організації (дільниці).

1.5. Слюсар-сантехнік забезпечує безперервну роботу підконтрольних сантехнічних систем. Межі розподілу зовнішніх і внутрішніх комунікацій: для каналізації — найближчий до будівлі оглядовий колодязь (обріз труби випуску в першому від будівлі каналізаційному колодязі); для водопроводу, газопроводу, тепломережі — вентиль або трійник біля будівлі. Межа розподілу може визначатися договором з постачальною організацією. Контроль за виконанням правил технічної та безпечної експлуатації сантехнічних систем здійснюють представники місцевих постачальних організацій та відповідних державних контролюючих органів.

1.6. Робочим місцем слюсара-сантехніка є механічна частина сантехнічних систем. Робоче місце слюсара-сантехніка не є постійним протягом зміни. Режим роботи встановлює роботодавець відповідно до трудового договору.

1.7. Слюсара-сантехніка забезпечують виробничим приміщенням (майстернею) для зберігання робочого інструменту та витратного матеріалу, медичною аптечкою та первинними засобами пожежогасіння, за необхідності — попереджувальними табличками.

1.8. Слюсар-сантехнік контролює цілісність пломб на контрольно-вимірювальних приладах (манометрах, водопровідних та теплових лічильниках); забезпечує справний технічний стан будинкових пожежних гідрантів; забезпечує підготовку сантехнічних систем до експлуатації в осінньо-зимовий та весняно-літній періоди; вживає заходів, щоб унеможливити несанкціонований забір з будинкової системи водо- та теплопостачання.

1.9. Ремонтне обслуговування сантехнічного обладнання (арматури, радіаторних блоків, стояків, ванн, вмивальників, раковин, унітазів, змивних бачків тощо) здійснює бригада у складі не менше двох осіб.

1.10. Робота, пов'язана з перебуванням у замкнених або важкодоступних просторах (приміщеннях), обслуговування тепломереж та експлуатації верстатного обладнання належать до робіт підвищеної небезпеки.

1.11. Працювати слюсарем-сантехніком може особа віком не молодше 18

років, яка має професійно-технічну освіту або пройшла попередню професійну підготовку на виробництві, а також обов'язковий медичний огляд та не має медичних протипоказань до виконання робіт за цією професією.

1.12. Основні шкідливі та небезпечні чинники, що можуть діяти на слюсаря-сантехніка:

1.12.1 замкнений або важкодоступний простір (наприклад, підвальних приміщень);

1.12.2 падіння предметів з висоти;

1.12.3 падіння під час перебування на висоті або у незакриті прорізи підземних інженерних споруд (колодязі, камери);

1.12.4 електричний струм (за наявності незахищених струмопровідних частин електрообладнання та незаземлених трубопроводів);

1.12.5 токсична та подразлива дія на організм речовин із внутрішнього середовища інженерних мереж та споруд;

1.12.6 підвищена температура тепломереж;

1.12.7 небезпечна дія рухомих частин обладнання сантехнічних систем;

1.12.8 недостатнє освітлення та захаращеність робочої зони;

1.12.9 дія метеорологічних умов, зокрема, низькі температури взимку та високі влітку;

1.12.10 протиправні дії сторонніх осіб;

1.12.11 укуси тварин, комах.

Сучасні технології сантехнічних робіт не передбачають використання розплавленої сірки для заливання стиків каналізаційних труб.

1.13. Під час прийняття на роботу слюсаря-сантехніка ознайомлюють під підпис з умовами праці та з наявністю на його робочому місці небезпечних і шкідливих чинників.

1.14. Під час прийняття на роботу слюсар-сантехнік проходить вступний інструктаж з питань охорони праці, про що спеціаліст з охорони праці вносить відповідний запис до Журналу реєстрації вступного інструктажу з питань охорони праці.

1.15. Перед початком роботи слюсар-сантехнік проходить первинний інструктаж за цією інструкцією, інструкцією з електробезпеки, інструкцією з пожежної безпеки та інструкцією з надання першої долікарської допомоги, а потім через кожні 3 місяці — повторний інструктаж з питань охорони праці. Результати інструктажу вносять до Журналу реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці і засвідчують підписами особи, яка провела інструктаж, та підписом слюсаря-сантехніка.

1.16. Перед допуском до самостійної роботи слюсар-сантехнік повинен пройти стажування в установленому порядку. Строк стажування має бути достатнім для набуття практичних навичок, вивчення технології виконання робіт, вивчення обладнання сантехнічних систем та робочого інвентарю, інструкцій з охорони праці та з експлуатації обладнання сантехнічних систем.

1.17. Навчання та перевірку знань з питань охорони праці слюсаря-сантехніка проводить постійно діюча комісія, призначена наказом роботодавця. Перевірку знань слюсаря-сантехніка проводять в обсязі інструкцій з охорони праці за професією та окремими видами робіт, інструкцій з експлуатації

обладнання сантехнічних систем, з яким він буде працювати, технологічної карти, інструкцій з електробезпеки, пожежної безпеки та надання домедичної допомоги.

1.18. Слюсаря-сантехніка забезпечують спецодягом відповідного розміру та зросту, спецвзуттям відповідного розміру та іншими засобами індивідуального захисту (ЗІЗ), перелік яких встановлено колективним (трудовим) договором, із встановленням строку використання:

- костюм (напівкомбінезон) бавовняний — строком на 12 місяців;
- черевики шкіряні — строком на 12 місяців;
- рукавиці комбіновані — строком на 2 місяці.

Взимку (на зовнішніх роботах) слюсаря-сантехніка додатково забезпечують такими ЗІЗ:

- куртка і брюки на теплій підкладці — строком на 36 місяців;
- напівчоботи утеплені — строком на 48 місяців.

1.19. Для виконання робіт на верстатах (заточувальному, свердлильному), пробиванні (свердлінні) отворів у стінах та перекриттях з використанням ручного електричного (пневматичного) інструмента, з використанням ручного інструмента для рубання металу, очищення стояків сантехнічних систем слюсаря-сантехніка забезпечують захисними окулярами (щитком). Для виконання робіт у замкнених та важкодоступних приміщеннях та спорудах слюсаря-сантехніка додатково забезпечують захисним шоломом. Для виконання робіт на проїжджій частині внутрішньоквартальних проїздів слюсаря-сантехніка забезпечують сигнальним жилетом (оранжевого кольору) та переносним інвентарним захисним огородженням, що має висоту і ширину 0,8 м та пофарбоване червоними і білими горизонтальними смугами.

1.20. Слюсаря-сантехніка інформують про місцезнаходження у виробничому підрозділі інвентарних огорожень або сигнальної стрічки, що використовуються для огороження робочих зон у місцях проходів, проїздів та небезпечних зон прибудинкової території.

1.21. Слюсаря-сантехніка забезпечують справними засобами праці (виробництва), у т. ч. слюсарно-монтажним робочим інструментом (гайковими ключами, молотком, плоскогубцями, викрутками, зубилом тощо); достатньою кількістю витратного матеріалу (хомути, прокладки, ущільнюючі матеріали для з'єднань трубопровідної арматури тощо); сталевим тросом для очищення стояків сантехнічних систем; спеціальним гаком для піднімання (опускання) кришки люків оглядових колодязів, ломиком (оправкою) для перевірки збігу отворів, ключами від запірних пристроїв виробничих приміщень.

Засоби праці (слюсарно-монтажний ручний інструмент та витратний матеріал) мають зберігатися у переносній сумці.

1.22. Для виконання робіт у приміщеннях з недостатнім освітленням слюсаря-сантехніка забезпечують переносним засобом освітлення (ручний або акумуляторний ліхтар) безпечної наднизької напруги, а для роботи з електроінструментом підвищеної напруги у приміщеннях підвищеної небезпеки — засобами електрозахисту (діелектричні рукавиці та килимок). Допускається використовувати інвентарний переносний світильник із захисним ковпаком та подовжувач.

1.23. У приміщеннях підвищеної небезпеки використовують ручний

електроінструмент та переносну лампу напругою не вище 42 В, а в особливо небезпечних приміщеннях — не вище 12 В. У всіх інших випадках можна використовувати електроінструмент напругою 220 В. В окремих випадках (при аварії) допускається використовувати електроінструмент підвищеної напруги після вжиття організаційно-технічних заходів, спрямованих на організацію безпеки праці (наприклад, використання діелектричних рукавиць, килимка).

1.24. Слюсар-сантехнік повинен:

1.24.1 виконувати правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, не перебувати на робочому місці у нетверезому стані, стані наркотичного чи токсичного сп'яніння;

1.24.2 бути уважним під час роботи і при пересуванні у місцях виконання робіт, не займатись сторонніми справами та не відволікати увагу інших працівників;

1.24.3 виконувати лише роботу, доручену відповідальною особою роботодавця та за якою слюсаря-сантехніка проінструктовано, дотримуватись вимог електро- та пожежної безпеки, інструкцій з експлуатації, розроблених з урахуванням місцевих умов сантехнічної системи та встановленого режиму роботи;

1.24.4 контролювати наявність запірних пристроїв та освітлення у приміщеннях, де розміщено сантехнічні системи;

1.24.5 використовувати справний робочий інвентар, спецодяг, спецвзуття та інші ЗІЗ;

1.24.6 вживати заходів щодо недопущення перебування сторонніх осіб у робочій зоні та виробничих приміщеннях;

1.24.7 не захаращувати та утримувати у чистоті робочі місця та проходи до них, побутові та виробничі приміщення;

1.24.8 знати режими роботи підконтрольних сантехнічних систем, правила користування засобами первинного пожежогасіння, порядок надання домедичної допомоги.

1.25. Слюсар-сантехнік повинен бути обережним і уважним під час пересування по прибудинковій території. У темний час доби ходити лише по добре освітленій території.

1.26. Трудомісткі роботи (вантажно-розвантажувальні роботи, пробиття отворів для прокладання труб тощо) мають бути механізовані. Перед залученням до вантажно-розвантажувальних робіт, не передбачених посадовою інструкцією, слюсар-сантехнік повинен пройти інструктаж за інструкцією з охорони праці під час виконання вантажно-розвантажувальних робіт вручну. Під час ручного перенесення вантажів не можна перевищувати вагові норми, а засоби виробництва вагою від 20 кг до 50 кг (наприклад, насосний агрегат типу «ГНОМ») необхідно переміщувати, використовуючи засіб малої механізації (наприклад, візок), та лише в окремих випадках — переносити удвох на відстань не більше 25 м.

1.27. Допуск слюсаря-сантехніка до роботи з використанням механічних засобів (електроінструментів, верстатів) може бути здійснений після проведення інструктажу за інструкцією з охорони праці щодо безпечного проведення робіт цими засобами. Слюсаря-сантехніка допускають до роботи з ручним

електроінструментом (дріль, перфоратор, шліфувальна машинка тощо) після присвоєння І групи з електробезпеки та перевірки правил безпечного поводження з цими засобами. У разі використання електротехнічних пристроїв І класу (наприклад, насосний агрегат типу «ГНОМ») та виконання робіт із використанням електротехнічних пристроїв у приміщеннях з підвищеною небезпекою слюсарю-сантехніку необхідно мати ІІ групу з електробезпеки.

1.28. Для виконання робіт на висоті 1,3 м і вище слюсаря-сантехніка забезпечують інвентарним засобом підмоцнування з перильним огородженням; він повинен пройти інструктаж з питань охорони праці щодо безпечного проведення робіт з використанням цих засобів. Умови та засоби виробництва мають бути такими, щоб слюсарю-сантехніку не довелося використовувати засоби захисту при роботі на висоті (запобіжний пояс), оскільки це вимагає допуску до проведення робіт на висоті (зокрема, спеціального навчання).

1.29. Перед залученням до підсобних робіт під час зварювальних та інших вогневих робіт, пов'язаних із нагріванням деталей до температур, спроможних викликати займання матеріалів та конструкцій, слюсар-сантехнік повинен пройти інструктаж за інструкцією з охорони праці під час виконання вогневих робіт.

1.30. Перед залученням до земляних робіт слюсар-сантехнік повинен пройти інструктаж за інструкцією з охорони праці під час виконання земляних робіт.

1.31. Слюсар-сантехнік виконує роботи у колодязях, камерах та затоплених приміщеннях лише за нарядом-допуском, після проведення цільового інструктажу з питань охорони праці та під керівництвом відповідальної особи роботодавця. Для закриття з поверхні землі засувки водопровідних мереж, які розміщуються в колодязі, слюсаря-сантехніка забезпечують спеціальним пристроєм (подовженим воротком).

1.32. Перед залученням до робіт на проїжджій частині міжквартальних проїздів слюсар-сантехнік повинен пройти цільовий інструктаж за інструкцією з охорони праці під час виконання робіт на проїжджій частині вулиць. У складі бригади має бути не менше трьох осіб. Місце виконання робіт огорожують захисним огородженням на відстані 5–7 м.

1.33. Усі роботи з експлуатаційного та ремонтного обслуговування електротехнічних приладів будинкового та прибудинкового майна виконує електротехнічний персонал закладу.

1.34. Допустити слюсаря-сантехніка до обслуговування тепловикористовуючих установок (бойлерів) можна після проведення інструктажу за інструкцією з охорони праці під час виконання робіт на тепловикористовуючих установках (теплопункті, бойлері). У неопалюваних приміщеннях будинку всі трубопроводи гарячого водопостачання і арматура мають бути термоізольовані, температура відкритих частин трубопроводу гарячого водопостачання не має перевищувати 45 °С.

Перед початком опалювального періоду проводять випробування на щільність і міцність будинкової системи опалення. Після ремонтних робіт водопровідних систем проводять гідравлічне або пневматичне випробування водопровідної системи. У процесі випробування слюсар-сантехнік усуває

дефекти, налагоджує і регулює сантехнічну систему. Усунення виявлених дефектів після випробування слід виконувати після зняття тиску у трубопровідній системі.

Після закінчення опалювального сезону виконують дренавання опалювальної системи. Відповідальність за проведення випробувань несе місцева тепло- або водопостачальна організація. Порядок випробування та дренавання визначаються експлуатаційною інструкцією, розробленою з урахуванням місцевих умов сантехнічної системи.

1.35. Слюсар-сантехнік несе відповідальність за порушення, що сталися з його вини, за неправильні дії з усунення несправностей у роботі сантехнічних систем та порушення вимог, викладених у цій Інструкції, у порядку, встановленому трудовим договором та правилами внутрішнього трудового розпорядку закладу.

2. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПЕРЕД ПОЧАТКОМ РОБОТИ

2.1. Отримати від відповідальної особи роботодавця завдання (наряд) або усне розпорядження на виконання робіт, а у разі їхньої відсутності виконувати роботи у порядку поточної експлуатації (згідно з планом-графіком обслуговування сантехнічних систем).

2.2. Ознайомитись з принциповою схемою або інструкцією з експлуатації сантехнічних приладів, що підлягають обслуговуванню, із записами в оперативному журналі за період попередньої зміни.

2.3. Надягти спецодяг та спецвзуття. Спецодяг (у т. ч. рукава) застібнути на всі гудзики та заправити його таким чином, щоб не було звисаючих кінців одягу. За необхідності одягнути головний убір. Не працювати у легкому взутті (тапочках, сандалях, босоніжках тощо). Переодягатись у встановлених місцях.

2.4. Підготувати робочий інвентар, пересвідчитись у його справності, перевірити достатність для роботи витратних матеріалів та наявність ключів від запірних пристроїв виробничих приміщень.

2.5. Необхідні для роботи засоби виробництва (інструмент та витратні матеріали) скласти у переносну сумку.

2.6. На початку зміни для підготовки до виконання робіт слюсарю-сантехніку має бути надано необхідний час.

2.7. Необхідно пересвідчитися у достатній освітленості робочої зони. Відрегулювати освітлення так, щоб робоча зона була достатньо освітлена, а світло не сліпило очі. Забороняється знімати стаціонарні світильники та використовувати їх замість переносних, встановлювати електролампи під напругою, обвішувати електролампи папером або тканиною.

2.8. Перед виконанням робіт у непровітрюваних приміщеннях або у приміщеннях з підвищеною температурою необхідно попередньо їх провітрити, відчинивши двері або фрамуги.

2.9. Перед початком довготривалого прибирання проїжджої частини прибудинкової території місце виконання робіт необхідно огородити переносним

інвентарним огороженням, а працівники повинні одягнути сигнальні жилети.

2.10. Якщо відсутнє контактне з'єднання (розетка) для електроінструмента, то його підключення до розподільчого електрощита здійснює лише електротехнічний персонал — виконувати таке підключення слюсарю-сантехніку забороняється.

2.11. Якщо отримано наряд-допуск, то необхідно перевірити виконання вказаних у ньому заходів безпеки з підготовки робочого місця.

2.12. Про виявлені несправності або дефекти, що перешкоджають безпечній роботі на обладнанні сантехнічної системи, та неможливість їх усунення своїми силами слюсар-сантехнік інформує відповідальну особу роботодавця. Забороняється приступати до роботи, поки несправності не буде усунуто.

3. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБОТИ

3.1. У разі проведення робіт за нарядом-допуском слюсар-сантехнік не повинен змінювати передбачені нарядом-допуском організаційно-технічні заходи безпеки з підготовки робочого місця. Обслуговування обладнання сантехнічних систем у приміщеннях підвищеної небезпеки необхідно проводити вдвох. Слюсар-сантехнік повинен виконувати роботу лише на підконтрольних сантехнічних системах.

3.2. Перед згинанням труб із використанням трубозгинального верстата необхідно попередньо просушити труби. Не допускається згинати на трубозгинальному верстаті труби з вологими внутрішніми поверхнями, а взимку — з поверхнями, покритими снігом. При згинанні довгих труб методом їх наповнення сухим піском з подальшим нагріванням необхідно використовувати підтримуючі підставки, а при охолодженні труб водою — ківш з подовженим держаклом.

3.3. Робочі інструменти необхідно використовувати лише за призначенням. Робочий інструмент та матеріали розміщують таким чином, щоб унеможливити їхнє падіння. Заготовлені для ремонту труби або стояки укладають горизонтально, не приставляють до стін. Не дозволяється класти робочий інструмент на поручні огорожень, трубопроводи або на край конструкцій. Під час перенесення довгомірних вантажів (наприклад, труб) необхідно стежити, щоб не зачепити інженерні мережі.

3.4. Не дозволяється залишати матеріали та обладнання сантехнічних систем у нестійкому положенні. При монтажі (демонтажі) ділянок трубопроводів консольні або підвішені трубопроводи підпирають тимчасовими опорними стояками.

3.5. Слюсар-сантехнік не повинен допускати перебування людей під/над конструкціями, де проводяться роботи. Якщо роботи проводять у місцях проходу або проїзду, то робочу зону необхідно огородити.

3.6. Слюсар-сантехнік не повинен виконувати роботи на висоті, що потребують упору в конструкції споруд (наприклад, роботи з ручним слюсарним та електричним інструментом), з приставних драбин (стрем'янок). Ці роботи мають виконуватись з інвентарних засобів підмоцвання, що мають перильне

огороження, або стрем'янок з відповідною робочою площадкою. Стрем'янка повинна мати механізм, що не допускає самовільного її розсування під час роботи. Не можна використовувати замість засобів підмоцнення випадкові предмети (ящики, бочки тощо).

3.7. Допускається виконувати роботи на висоті, що не потребують упору в конструкцію споруди (наприклад, огляд обладнання, розміщеного на висоті), з використанням інвентарної приставної драбини (стрем'янки), яка пройшла випробування. Такі роботи виконують удвох: одна особа повинна страхувати іншу від можливого падіння.

3.8. Перед ремонтним обслуговуванням діючого трубопроводу потрібно вимкнути ділянку, що ремонтується, при цьому закрити запірну арматуру (засувку, вентиль) з обох сторін ділянки (спочатку закрити запірну арматуру на напірному, потім на зворотному трубопроводі). Переконайтесь за показниками контрольних приладів (манометрів) у відсутності тиску в трубопроводах. Під час випробування сантехнічних систем не можна виконувати будь-які ремонтні роботи, окрім обтягування фланців, та перебувати біля заглушок трубопроводів.

3.9. Під час проведення вогневих (зварювальних) робіт у сантехнічних системах слюсар-сантехнік повинен керуватись вказівками зварника. У будинках, які не обладнані приладами для вирівнювання потенціалів сантехнічних мереж, під час заміни частини трубопроводу сантехнічної системи можна використовувати переносні заземлювальні пристрої.

3.10. Зовнішню поверхню вузлів та деталей сантехнічних систем з неоцинкованих трубопроводів необхідно покривати ґрунтовкою або олійною фарбою відповідного кольору, а різьбові з'єднання — антикорозійною змазкою. Різьбові з'єднання ущільнюють, як правило, лляним жмутом, просоченим свинцевим суриком або білилами, розмішаними на оліфі. Допустима відстань від поверхні штукатурки або лицювання до осі неізолюваного трубопроводу при умовному діаметрі 32 мм при відкритому прокладанні становить 35–55 мм, при умовному діаметрі 40–50 мм становить 50–60 мм.

3.11. Під час роботи в неосвітлених підвалах слід використовувати переносні освітлювальні засоби (акумуляторні або ручні ліхтарі).

3.12. Для перевірки збігу болтових отворів на фланцях труб необхідно використовувати монтажні ключі, спеціальні ломики та оправки. Не можна перевіряти отвори пальцями. Головки болтів на поверхні фланцевих з'єднань необхідно розміщувати на одному боці з'єднання, на вертикальних ділянках трубопроводів гайки потрібно розміщувати знизу. Кінці болтів мають виступати не більше ніж на три кроки різьби.

3.13. Навішувати радіатор повинні дві і більше осіб залежно від його ваги. Під час закріплення раковин, вмивальників, ванн та радіаторів їх потрібно надійно утримувати до повного закріплення, не допускаючи затиснення рук. Очищення стояків сантехнічних систем слюсар-сантехнік виконує сталевим тросом у захисних окулярах та рукавицях. Для ущільнення стиків чавунних каналізаційних труб використовують промашений пеньковий канат або інші нормативні засоби герметизації.

3.14. При роботі зубилом або іншим ударним інструментом для рубання металу не можна стояти навпроти кінця заготовки, що обрубуються, потрібно

користуватись захисними окулярами для запобігання ураження очей металевими частинками.

3.15. Під час роботи з ручним електроінструментом слюсар-сантехнік повинен дотримуватись встановлених відповідною інструкцією з охорони праці вимог безпеки:

- роботи з використанням обертового інструменту виконувати без рукавиць, а рукава спецодягу мають бути заправлені;

- під час свердління стежити, щоб не було перекосів свердла; при виході свердла з деталі не натискати на дріль; не вилучати стружку руками; не працювати свердлами з пошкодженими хвостовиками; при наскрізному свердлінні перегородок впевнитися, що на іншому боці на шляху свердла немає проводів, що перебувають під напругою; знімати інструмент із дріля за допомогою спеціальних пристроїв (воротка);

- під час роботи шліфувальною машиною впевнитись у надійності кріплення і справному технічному стані шліфувального або обрізного круга (круг не повинен мати тріщин і вибоїн, радіального або осевого биття); круг має бути захищений запобіжним кожухом та надійно прикріплений до корпусу шліфувальної машини.

3.16. Слюсарю-сантехніку заборонено:

- використовувати несправні, неінвентарні, невипробувані та саморобні засоби виробництва;

- відкручувати гайки ключами більших розмірів з підкладанням металевих пластинок між гранями гайки і ключа, подовжувати ручку ключа шляхом приєднання іншого ключа або труби;

- виконувати роботи на діючих електроустановках, перебувати в зонах з потенційно небезпечними чинниками (у місцях, де відсутнє огороження або перекриття прорізів підземних інженерних споруд);

- перебувати у затопленому приміщенні під час відкачування з нього води;

- піднімати чи опускати кришку люка оглядового колодязя руками (це слід виконувати лише за допомогою спеціального гака);

- встановлювати сантехнічні прилади, арматуру та інші елементи сантехнічних систем, що не відповідають проектній документації (завданню відповідальної особи роботодавця), підключати до діючої мережі без узгодження з відповідальною особою роботодавця додаткове обладнання сантехнічної системи.

3.17. Слюсар-сантехнік повинен дотримуватись вимог пожежної безпеки, не зберігати пожежонебезпечні матеріали та сторонні предмети у виробничих приміщеннях та не захаращувати їх. Слюсар-сантехнік не повинен курити та використовувати відкритий вогонь всередині будинку, використовувати для відігрівання водопровідних труб відкритий вогонь чи паяльну лампу.

3.18. Слюсар-сантехнік повинен дотримуватись вимог санітарних норм, а також правил особистої гігієни, приймати їжу у спеціально відведених місцях.

3.19. Слюсар-сантехнік не повинен виконувати сантехнічні роботи зовні приміщень під час ожеледі, грози, туману, швидкості вітру 15 м/с і більше.

4. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ ПІСЛЯ ЗАКІНЧЕННЯ РОБОТИ

4.1. Привести до ладу робоче місце, прибрати сміття.

4.2. Засоби виробництва очистити від бруду та скласти у сумку (ящик). Не залишати робочий інструмент на проходах, проїздах.

4.3. У разі проведення вогневих (зварювальних) робіт перевірити робоче місце, впевнитись у відсутності залишків тління горючих матеріалів та усунути можливі причини виникнення пожежі.

4.4. Вимкнути електротехнічні прилади, що використовувались під час роботи, зачинити фрамуги, виробниче приміщення на замок.

4.5. Для прибирання робочого місця та засобів виробництва у кінці зміни слюсарю-сантехніку має бути надано необхідний час.

4.6. Зняти спецодяг, спецвзуття та інші ЗІЗ, очистити їх від пилу, іншого бруду та віднести у спеціально відведене для зберігання місце (шафу). Не зберігати чистий (домашній) та робочий одяг в одній шафі.

4.7. Вимити відкриті частини тіла миючим засобом.

4.8. Здати несправний робочий інструмент для заміни на справний (за необхідності).

4.9. Про обсяги виконаних робіт, а також про виявлені дефекти та несправності, що мали місце під час роботи, слюсар-сантехнік інформує відповідальну особу. Цю інформацію доцільно зазначити в оперативному журналі.

5. ВИМОГИ БЕЗПЕКИ В АВАРІЙНИХ СИТУАЦІЯХ

У випадку надходження інформації про будь яку аварійну ситуацію необхідно виконати наступні дії:

- у разі відключення **електроенергії**, терміново вимкнути все електрообладнання, яке знаходилося в роботі;

- у разі аварії в системі **водопостачання** чи каналізації необхідно терміново перекрити крани водопостачання і викликати аварійну службу водоканалу.

У разі виникнення пожежі або її ознак (задимлення, запах горіння або тління різних матеріалів, різке підвищення температури в приміщенні тощо), працівник закладу зобов'язаний:

- негайно повідомити про це за телефоном до найближчого пожежно-рятувального підрозділу (при цьому слід чітко назвати місцезнаходження об'єкта, місце виникнення пожежі, а також свою посаду та прізвище);

- здіяяти систему оповіщення людей про пожежу; розпочати самому і залучити інших осіб до евакуації людей з будівлі до безпечного місця згідно з планом евакуації;

- сповістити про пожежу керівника закладу та установи або особу, що його заміщує;

- організувати зустріч пожежно-рятувальних підрозділів, вжити заходів щодо гасіння пожежі наявними в закладі та установі засобами пожежогасіння.

Пам'ятати, що керівник закладу або особа, яка його заміщує, що прибув на місце пожежі, зобов'язаний:

перевірити, чи повідомлено пожежно-рятувальний підрозділ про виникнення пожежі;

здійснювати керівництво евакуацією людей та гасінням пожежі до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів. У разі загрози для життя людей негайно організувати їх рятування, використовуючи для цього всі наявні сили і засоби;

організувати перевірку наявності всіх учасників навчально-виховного процесу, евакуйованих з будівлі, за списками і журналами обліку навчальних занять;

виділити для зустрічі пожежно-рятувальних підрозділів особу, яка добре знає розміщення під'їздних шляхів та вододжерел;

перевірити включення в роботу системи протипожежного захисту;

вилучити з небезпечної зони всіх працівників та інших осіб, не зайнятих евакуацією людей та ліквідацією пожежі;

у разі потреби викликати до місця пожежі медичну та інші служби;

припинити всі роботи, не пов'язані з заходами щодо ліквідації пожежі;

організувати відключення мереж електро- і газопостачання, систем вентиляції та кондиціонування повітря і здійснення інших заходів, що сприяють запобіганню поширенню пожежі;

організувати евакуацію матеріальних цінностей із небезпечної зони, визначити місця їх складування і забезпечити в разі потреби їх охорону;

інформувати керівника пожежно-рятувального підрозділу про наявність людей у будівлі.

Організація домедичної допомоги у разі нещасних випадків, надзвичайних подій тощо

При нещасних випадках дуже важливо до приїзду лікаря своєчасно надати домедичну допомогу потерпілому. Контроль за організацією надання домедичної допомоги, наявністю та комплектністю аптечок, справністю пристосувань та засобів надання допомоги, а також навчання учасників освітньо-виховного процесу покладається на медичних працівників та адміністрацію навчального закладу.

Схема послідовності дій при наданні домедичної допомоги:

1. Вивести потерпілого з оточення, де стався нещасний випадок.
2. Вибрати потерпілому найбільш зручне положення, що забезпечує спокій.
3. Визначити вид травми (перелом, поранення, опік тощо).
4. Визначити загальний стан потерпілого, встановити, чи не порушені функції життєво важливих органів.
5. Розпочати проведення необхідних заходів:
 - зупинити кровотечу;
 - зафіксувати місце перелому;
 - вжити реанімаційних заходів (оживлення): штучне дихання, зовнішній масаж серця;
 - обробити ушкоджені частини тіла.

6. Одночасно з наданням долікарської допомоги необхідно викликати швидку допомогу або підготувати транспорт для відправки потерпілого до найближчої медичної установи.

7.. Важливо з'ясувати обставини, за яких сталася травма, умови, які спонукали до її виникнення, та час, годину і навіть хвилини, особливо, коли потерпілий втратив свідомість.

У разі різкого порушення або відсутності дихання, зупинки серця негайно зробити штучне дихання, та зовнішній масаж серця і викликати за телефоном 103 швидку медичну допомогу.

Надання домедичної допомоги при ураженні електричним струмом:

Якнайшвидше звільнити потерпілого від дії струму:

- вимкнути рубильник або викрутити запобіжник;
- вимкнути мережу живлення.
- сухою палицею відкинути від потерпілого провід, який знаходиться під напругою, відтягти потерпілого від електричних проводів, від струмопровідних частин установки. При напрузі в установках до 1000 В можна взятися за сухий одяг потерпілого, не торкаючись відкритих частин тіла. Слід користуватися гумовими рукавичками або намотати на руку шарф, прогумований плащ і т. п. Рекомендується стати на ізолюваний предмет (на суху дошку, на згорток сухого спецодягу).

У випадку судорожного обхвату потерпілим електричного проводу, який знаходиться під напругою, розгорнути руки потерпілому, відриваючи його від проводу послідовним відгинанням окремих пальців. При цьому працівник, який надає допомогу, повинен бути у діелектричних рукавицях і знаходитись на ізолюючій від землі основі.

При напрузі в електричних установках понад 1000 В рятівник повинен одягти діелектричні боти, рукавиці і діяти діелектричною штангою.

Якщо потерпілий при свідомості, його кладуть у зручне положення, накривають теплим покривалом і залишають у стані спокою до прибуття лікаря.

Якщо після звільнення потерпілого від дії струму він не дихає, то потрібно негайно зробити штучне дихання і непрямий (зовнішній) масаж серця. Найбільш ефективним методом штучного дихання є «з рота в рот» або «з рота в ніс».

Робиться це таким чином: стають з лівого боку від потерпілого, підкладають під його потилицю ліву руку, а правою тиснуть на його лоб. Це забезпечить вільну прохідність гортані. Під лопатки потерпілому кладуть валик зі скрученого одягу, а рот витирають від слизу. Зробивши 2—3 глибоких вдихи, особа, яка надає допомогу, вдуває через марлю або хустку повітря із свого рота в рот або ніс потерпілого. При вдуванні повітря через рот особа, яка надає допомогу, закриває пальцями ніс потерпілого; при вдуванні через ніс потерпілому закривають рот.

Після закінчення вдування повітря в рот чи ніс потерпілому дають можливість вільного видиху. Частота вдування повітря потерпілому повинна бути 12—13 разів на хвилину.

За відсутності у потерпілого дихання і пульсу йому потрібно разом зі штучним диханням робити масаж серця. Робиться це так: потерпілого кладуть на

спину на підлозі, звільняють грудну клітку від одягу. Особа, яка надає допомогу, знаходиться з лівого боку від потерпілого, долонями двох рук натискає на нижню частину грудної клітки потерпілого з силою, щоб змістити її на 3—4 см. Після кожного натискування потрібно швидко забирати руки з грудної клітки, щоб дати можливість їй випростатись. У такій ситуації операції чергуються. Після 2—3 вдукань повітря роблять 4—6 натискань на грудну клітку. Для перевірки появи пульсу масаж припиняють на 2—3 секунди. Перші ознаки того, що потерпілий приходить до свідомості: поява самостійного дихання, зменшення синюватості шкіри та поява пульсу.

Констатувати смерть має право лише лікар.

Надання домедичної допомоги при пораненні й кровотечі: перша допомога при пораненні та кровотечі зводиться до обережного накладання на рану індивідуального пакета. При цьому мити рану водою, змивати кров з рани забороняється.

Якщо індивідуального пакета немає, для перев'язування використовуйте чисту носову хустинку. У цьому випадку приготовлену для перев'язування тканину змочіть йодом так, щоб пляма йоду трохи перебільшувала розміри рани.

При кровотечі необхідно підняти поранену кінцівку, закрити рану перев'язувальним матеріалом і притиснути ділянку біля неї на 4—5 хв, не торкаючись рани пальцем. Після цього рану треба забинтувати. Якщо кровотеча продовжується, слід вдатися до здавлювання кровоносних судин за допомогою згинання кінцівки у суглобах, притискування кровоносних судин пальцями, джгутом чи закруткою.

При накладанні джгута спочатку місце накладання обгортають м'яким матеріалом (тканиною, ватою тощо). Потім джгут розтягують і туго перетягують ним попередньо обгорнуту ділянку кінцівки доти, поки не припиниться кровотеча.

За відсутності гумової трубки або стрічки, що розтягується, для джгута застосовують інші матеріали (мотузку, ремінь, рушник тощо). У цьому випадку такий джгут зав'язують вузлом на зовнішньому боці кінцівки і використовують як закрутку. У вузол просувають важіль (паличку, металевий стержень), яким закручують закрутку до припинення кровотечі. Через 1 годину після накладання джгута його попускають на 5—10 хв., щоб не виникла небезпека омертвіння знекровленої кінцівки. При пораненні великих судин шиї і верхньої частини грудної клітки джгут не накладається. Кровотеча зупиняється при натисканні пальцем на уражену судину у самому місці поранення; при великій кровотечі необхідно терміново викликати лікаря.

Домедична допомога при переломах, вивихах, розтягу зв'язок, суглобів, ударах: При переломах, вивихах необхідно надати потерпілому зручне положення, яке виключає рухи пошкодженої частини тіла. Це досягається шляхом накладання шини, а за її відсутності можна використати палиці, дошки, фанеру і т. д. Шина повинна бути накладена так, щоб були надійно імібілізовані два сусідні з місцем ушкодження суглоби (вище і нижче), а якщо перелом плеча чи стегна, — то три суглоби. Накладають шину поверх одягу або кладуть під неї що-небудь м'яке — вату, шарф, рушник. Шина повинна бути накладена так, щоб центр її знаходився на рівні перелому, а кінці накладалися на сусідні суглоби по

обидва боки перелому. Фіксація відкритого перелому вимагає дотримання додаткових умов. З метою попередження забруднення рани, необхідно змастити поверхню шкіри навколо рани йодом, попередньо зупинивши кровотечу, і накласти стерильну пов'язку.

Особливо небезпечні травми хребта. У таких випадках необхідно обережно, не піднімаючи потерпілого, підсунути під його спину дошку, щит, двері тощо.

При переломі ребер необхідно міцно забинтувати груди або стягнути їх рушником під час видиху. **При ушкодженні тазу** обережно стягнути його широким рушником, покласти на тверді ноші, а під зігнуті і розведені колінні суглоби підкласти валик.

При переломах і вивихах ключиці у підм'язову западину кладуть вагу або інший матеріал, згинають руку в лікті під прямим кутом і прибинтовують її до тулуба. Рука нижче ліктя повинна перебувати у косинці, яку підв'язують до шиї.

При переломах і вивихах кисті та пальців рук роблять так: кисть руки з вкладеним у долоню жмутом вати, бинта (пальці зігнуті) прикладають до шини, яка повинна починатися біля середини передпліччя і закінчуватися біля кінців пальців, і перебинтовують.

При розтягу зв'язок суглобів — підняти хвору кінцівку догори, накласти холодний компрес та тісну пов'язку, створити спокій до прибуття лікаря.

При ударах забезпечити потерпілому повний спокій, накласти на місце удару холодний компрес. При ударах із синцями не слід класти примочки, місце удару змастити йодом і накласти пов'язку.

Домедична допомога при опіках, теплових ударах: при наданні першої допомоги при опіках, теплових ударах слід швидко припинити дію високої температури. Це має особливо велике значення при займанні одягу і при опіках рідиною через одяг. У першому випадку необхідно загасити полум'я, негайно накинувши на людину, яка горить, будь-яку цупку тканину і щільно притиснувши її до тіла. Тліючий одяг знімають або обливають його водою.

При промоканні одягу гарячою водою, його також необхідно облити холодною водою або зірвати. Швидко занурення обпеченого лица у холодну воду зменшує біль і тяжкість опіку.

Місце опіків кислотами ретельно промивають струменем води протягом 10—15 хв. Обпечене місце промити 5 % розчином перманганату калію, або 10 % розчином питної соди (одна чайна ложка на склянку води). На місце опіку накладають бинт. Місце опіків їдкими лугами (каустичною содою, негашеним вапном) промивають проточною водою протягом 10—15 хв, потім слабким розчином оцтової кислоти. Місце опіків накривають марлею.

Опіки бувають трьох ступенів. При опіках першого ступеня з'являється почервоніння, припухлість шкіри. Уражені місця обробляють спиртом, прикладають примочки з розчину перманганату калію і забинтовують. При більш тяжких опіках (II і III ступенів) обпечені місця спочатку звільняють від одягу, накривають стерильним матеріалом, зверху накладають шар вати і забинтовують. Після перев'язування потерпілого направляють у лікарню. При опіках не слід розрізати пухирів, видаляти смолистих речовин, що прилипли до обпеченого місця, віддирати шматків одягу, які прилипли до рани.

При появі різних ознак теплового або сонячного удару потерпілого негайно виводять на свіже повітря або в тінь, потім його кладуть, розстібають одяг, що стискує, на голову і на серце кладуть холодні компреси, дають пити у великій кількості холодну воду, у тяжких випадках потерпілого обливають холодною водою.

При припиненні дихання або його утрудненні до прибуття лікаря потерпілому роблять штучне дихання.

Домедична допомога при обмороженні, переохолодженні: обмороження виникає при місцевій дії холоду на тіло. Холод, діючи на судини, спричиняє їх звуження, внаслідок цього відбувається недостатнє кровопостачання певної ділянки тіла, що проявляється у зблідненні шкіри. Якщо вчасно не буде надано першу допомогу, то це може спричинити відмирання тканини.

Розрізняють три ступені обмороження: I — побіління і втрата чутливості; II — почервоніння і поява «пухирів»; III — омертвіння тканин, які набувають буро-червоного кольору.

При обмороженні I ступеня слід розтерти обморожені місця тіла сухою теплою тканиною до почервоніння. При обмороженні II і III ступенів — накласти стерильні сухі пов'язки і забезпечити негайну доставку потерпілого у лікарню.

При легкому ступені переохолодження тіло розігрівають розтиранням, дають випити кілька склянок теплої рідини. При середньому і тяжкому ступенях — тіло енергійно розтирають вовняною тканиною до почервоніння шкіри, дають багато пити.

Перша допомога при отруєнні: причиною отруєння є проникнення в організм людини різних токсичних речовин. Захворювання починається через 2—3 год, інколи через 20—26 год.

При харчовому отруєнні потерпілому кілька разів промивають шлунок (примушують випити 1,5—2 л води, а потім викликають блювання подразненням кореня язика) до появи чистих промивних вод. Можна дати 8—10 таблеток активованого вугілля. Потім дають багато чаю, але не їжу. Якщо після отруєння пройшло 1—2 год, і отрута надходить вже із шлунку до кишечника, то викликати блювання даремно. У такому випадку необхідно дати потерпілому проносне (2 столові ложки солі на 1 склянку води). Для зменшення всмоктування отрути слизовою оболонкою шлунково-кишкового тракту потерпілому можна дати розведені крохмаль або молоко.

Щоб запобігти зупинці дихання і кровообігу, необхідне постійне спостереження за потерпілим.

Як діяти при харчовому отруєнні:

- за перших ознак харчового отруєння треба звернутися до лікаря або викликати швидку допомогу;
- якщо є підозра, цю отруєння спричинили гриби, негайно викликати швидку допомогу — кожна хвилина дорога;
- до прибуття лікарів бажано промити шлунок, а потім випити води або несолодкого чаю.

Домедична допомога при ураженні хімічними речовинами:

- якщо хімічна речовина рідка, її треба негайно змити проточною водою протягом 15—30 хв;

- якщо хімічна речовина потрапила в очі, слід промивати їх холодною водою протягом 15—30 хв. Око треба розплющити, а струмінь води спрямовувати до його внутрішнього куточка;
- якщо речовина суха, її треба струсити чи зняти сухою ганчіркою (і ніколи не здувати, щоб порошок не потрапив в очі);
- тільки після цього уражене місце промивають водою;
- дію деяких хімічних речовин можна знешкодити. Місце, обпечене оцтовою есенцією, можна обробити мильною водою чи слабким розчином харчової соди (1 чайна ложка на склянку води). А якщо опік спричинено засобом для чищення каналізаційних труб, знадобиться розчин лимонної кислоти (1/2 чайної ложки на склянку води) чи розведений наполовину харчовий оцет;
- діти і люди похилого віку потребують негайної госпіталізації навіть при незначному ураженні хімічними речовинами;
- за перших ознак отруєння слід викликати швидку допомогу;
- до лікарні треба взяти посуд та етикетку від хімічної речовини, яка викликала отруєння.

Медична аптечка, її склад, призначення, правила користування

Найменування медичних засобів і медикаментів	Призначення	Кількість
Індивідуальний перев'язувальний антисептичний пакет	Для накладання пов'язок	3 шт.
Бинти	Те саме	3 шт.
Вата (в пакетах)	Те саме	2 шт.
Джгут	Для зупинки кровотечі	1 шт.
Настоянка йоду	Для обробки ран, поранень на шкірі	1 флакон або 10 ампул
Нашатирний спирт	Застосувати при знепритомнінні, накапати на вату 2-3 краплі і піднести до носа потерпілого	1 флакон або 10 ампул
Розчин борної кислоти (2-3%)	Для промивання очей, для примочок на очі при їх опіках електродугою, для полоскання рота при опіках лужними сполуками	1 флакон 250 мл
Вазелін	Для обробки шкіри при опіках 1 ступеню	1 тюб.
Валідол	Застосувати при серцевому болю по одній табл. під язик до повного розсмоктування	1 тюб.

Комплекс заходів, що передбачають надання допомоги на місці події, включає не тільки навчання правилам поведінки, але і відповідне матеріальне забезпечення, до якого належать і аптечки першої допомоги.

В аптечці завжди повинні бути засоби для надання першої допомоги при ударах, дрібних пораненнях: розчин йоду, борна кислота, марганцевокислий калій, перев'язувальний матеріал.

Правила користування індивідуальним перев'язувальним пакетом:

1. Розгортаючи пакет, не можна торкатись тієї сторони, яка буде накладена на рану.
2. Якщо рана одна, то слід накласти дві подушечки, якщо ран дві – по одній на рану, потім перебинтувати.
3. Щоб пов'язка не зсунулася, потрібно закріпити зовнішній кінець бинта шпилькою.
4. Після відкриття пакет необхідно відразу використати, тому що він швидко втрачає стерильність.

Директор школи-інтернату
(посада розробника - керівника робіт,
структурного підрозділу)

(особистий
підпис)

Заруцька Н.В.
(прізвище, ініціали)

Узгоджено:

В. о. фахівця з охорони праці

(особистий
підпис)

Василенко В. А.
(прізвище, ініціали)